

ریا و اثرات سوء آن

افسانه قارونی

ریا از جمله بیماری‌های قلبی و نفسانی است که به دلیل آثار سوء فردی و اجتماعی، در آیات و روایات، بسیار مورد مذمت و نکوهش قرار گرفته است.

ریا مشتق از رؤیت، به معنی دیدن است و در اصطلاح اخلاقی، به معنای طلب مقام و منزلت در قلوب مردم با نشان دادن اعمال خوب و تظاهر می‌باشد. در واقع ریا کار درصدد است که با تظاهر به اعمال نیک، در دل‌های مردم خود را جا کند و مورد توجه آنان باشد. در آیات شریفه قرآن، به اقسام ریا، نشانه‌های ریا کار و سرنوشت این افراد اشاره شده است و در روایات معصومین^(ع) نیز از این بیماری، به عنوان عارضه‌ای مهلک نام برده شده که سرانجام به شرک منتهی می‌گردد.

نشانه‌های مشخص ریاکار

آن‌طور که از روایات برداشت می‌شود، ریاکاری نشانه‌هایی دارد که با آن علایم، می‌توان عمل مخلصانه را از عمل ریاکارانه باز شناخت. از نظر پیامبر اکرم^(ص) چهار نشانه اصلی ریا کار به شرح زیر است:

۱. در حضور دیگران خود را بر اطاعت خدا حریص نشان می‌دهد.
۲. در تنهایی، سستی و تنبلی می‌ورزد.
۳. در هر کاری شیفته ستایش است.
۴. در ظاهر سازی می‌کوشد.

و از امیرمؤمنان علی^(ع) نیز روایت شده که ریاکاران سه نشانه دارند: وقتی مردم را می‌بینند، بهجت و نشاط داشته و آنگاه که تنها باشند، کسالت دارند و دوست دارند در جمیع امورشان، ثنا و ستایش شوند.

مصادیق ریا در قرآن

ریا کاران در آیاتی از قرآن کریم مورد نکوهش قرار گرفته اند. اهم آیات بر حسب نوع اعمالشان در قرآن عبارتند از:

۱. انفاق مال از روی ریا:

در این خصوص در سوره بقره آیه ۲۶۴ آمده: ای کسانی که ایمان آورده اید، صدقه های خود را با منت و آزار، باطل مکنید، مانند کسی که مالش را با خودنمایی به مردم، انفاق می کند و به خدا و روز باز پسین ایمان ندارد...

و آیه ۲۶۶ همین سوره، انفاق کنندگان ریاکار را به سوختن درختان باغی تشبیه می کند که در اثر گردباد، آتش می گیرند و نابود می شوند. و این چنین عمل ریاکار، بی ثمر مانده و باریا، عملش تباه می گردد.

۲. خارج شدن از سرزمین خود به قصد ریا:

در سوره شریفه انفال (آیه ۴۷) عمل ریا کارانه منافقین در جنگ بدر، بازگو شده و در واقع به دیگران هشدار می دهد که: مانند کسانی نباشید که از خانه هایشان با حالت سرمستی و به صرف نمایش به مردم، خارج شدند مردم را از راه خدا باز می داشتند...

۳. ریا در نماز توسط منافقین:

خداوند در سوره نساء آیه ۱۴۲ می فرماید: منافقان با خدا نیرنگ می کنند و حال آنکه او با آنان نیرنگ خواهد کرد و چون به نماز ایستند با کسالت برخیزند، با مردم ریا می کنند و خدا را جز اندکی یاد نمی کنند.

باری تعالی، و سوره ماعون، افراد ریاکار را مورد نکوهش قرار می دهد، و می فرماید:

﴿فویل للمصلین * الذین هم عن صلاتهم ساهون * الذین هم یراؤون * و یمنعون الماعون﴾، پس وای بر نماز گزارانی که از نمازشان غافلند، آنان که ریا نموده و از دادن زکات خودداری می کنند.

مفاسد ریا و عاقبت ریاکاران

همان طور که گفته شد، اعمال ریاکاران به دلیل مفاسد و اثرات سوء فردی و اجتماعی در آیات و روایات بشدت مورد نکوهش قرار گرفته است، اهم این مفاسد

به شرح ذیل است:

۱. ریا، مبطل عمل و از عوامل کفر است. (سوره بقره، آیه ۲۶۴)

۲. ریا کار، قرین شیطان است. (سوره نساء، آیه ۳۸)

۳. ریا کار، کور دل است. (امام علی^ع)، میزان الحکمه)

۴. ریا، شرک خفی است. (رسول اکرم^ص)، حجة البیضاء/ج ۶)

۵. دعای ریا کار مستجاب نمی شود. (رسول اکرم^ص)، اصول کافی/ج ۳)

ریا علاوه بر آثار سوء فردی، اثرات سوء اجتماعی نیز دارد که باعث هلاکت یک قوم و یک ملت می گردد. کسی که به ریاکاری عادت کند، برنامه های اجتماعی او از محتوا خالی شده و در یک مشت ظواهر فاقد معنی خلاصه می شود. صاحب تفسیر نمونه در بیان این آثار سوء اجتماعی می نویسد:

آن کسی که برای خدا کاری انجام می دهد، شالوده آن را محکم می کند و تمام تلاش او این است که مردم از آن بهره بیشتری گیرند؛ ولی کسی که برای تظاهر و ریا کاری عملی انجام می دهد، تنها به ظاهر و زرق و برق آن می پردازد، بی آنکه به عمق و باطن و شالوده عمل و بهره گیری نیازمندان اهمیت دهد و چه دردناک است سرنوشت چنین انسان و چنین جامعه ای.

درمان بیماری ریا

همان طور که بیان شد سبب ریا آن است که انسان همیشه دوست دارد از لذت ستایش برخوردار شود و از رنج نکوهش در امان باشد.

برخی از علمای اخلاق برآنند که علاج این بیماری آن است که انسان به مضرات آن معرفت پیدا کند و بداند که خسران دنیا و آخرت را در پی دارد. انسان اگر بداند، تا خدا نخواهد مذمت دیگران به حال او ضرری نخواهد داشت و نیازی به مدح دیگران هم ندارد، قطعاً تنها برای رضای خدا عمل خواهد کرد و نه خوشایند مردم.

اگر نیت انسان خالص نباشد کل عبادات و کارهای نیکی که برای خوشایند این و آن انجام داده، ضایع و تباه می گردد و لذا انسان باید ریشه ریا را در خود بخشکاند.

اخلاقیون برآنند که پوشیده داشتن عبادت و در واقع مسدود کردن درها برای ریا، و عادت دادن نفس به صداقت و عمل خالصانه به دور از تظاهر، داروی مفیدی برای این بیماری است که گرچه در ابتدا دشوار است. اما اگر مدتی به

تکلف بر آن صبر کند به تدریج بر او آسان شود.

